

ALAN HAMEETMAN, PROJECTLEIDER 'INNOVEREN MET VEILIGHEID'

ALAN HAMEETMAN:

‘Veiligheid zien als

Met ruim 4000 bedrijfsongevallen per jaar biedt de land- en tuinbouw lang niet altijd een veilige werkomgeving. “Daarbij gaat het vaak om vrij ernstige ongelukken met bijvoorbeeld machines”, zegt Alan Hameetman. Hij was namens Syntens projectleider van ‘Innoveren met veiligheid’, bedoeld om de veiligheid in het midden- en kleinbedrijf te vergroten.

Tekst:
Gerrit Wildenbeest
Foto's: René Faas

Jaarlijks krijgen ruim 220.000 werknemers te maken met een arbeidsongeval met letsel en verzuim als gevolg. Dat is 3,2 procent van de beroepsbevolking (TNO-cijfers 2010). Een derde van de ongevallen leidt tot verzuim van langer dan één maand. Eén op de tien werknemers verzuimt langer dan een half jaar. Bij 3.800 arbeidsongevallen is ziekenhuisopname noodzakelijk. In 2010 waren er 75 arbeidsongevallen met dodelijke afloop te betreuren.

Voldoende redenen voor het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) om in 2010 het Actieplan Arbeidsveiligheid te starten, dat geconcretiseerd is in het programma ‘Innoveren met veiligheid’. In dit programma wordt arbeidsveiligheid aan de hele bedrijfsvoering gekoppeld. Vanuit de tuinbouw namen zo'n 1800 bedrijven deel aan het project, dat onder leiding stond van Alan Hameetman, innovatieadviseur bij Syntens Innovatiecentrum.

Waarom wordt een toch afgebakend probleem als arbeidsveiligheid gekoppeld aan het veel bredere thema bedrijfsvoering?

“Verbetering van de arbeidsveilig-

heid via nog meer regelgeving en boetes in het kader van de Arbowet, daar is de rek uit. Mede op initiatief van Syntens heeft SZW besloten arbeidsveiligheid uit de negatieve hoek van boetes en verboden te halen en in te zetten op cultuurverandering. Arbeidsveiligheid moet als integraal onderdeel van de bedrijfsorganisatie en de bedrijfsvoering de gewoenste zaak van de wereld worden. Dat past bij de brede visie op innovatie die Syntens hanteert: niet alleen het stimuleren van marktinnovatie, maar ook innovatie van de bedrijfsorganisatie behoort tot onze doelstellingen, vandaar onze betrokkenheid bij het Actieplan Arbeidsveiligheid.”

Het project ‘Innoveren met veiligheid’ richt zich op die sectoren waarin de meeste arbeidsongelukken voorkomen, waaronder de land- en tuinbouw. Waarin onderscheidt de land- en tuinbouw zich?

“Uit TNO-onderzoek blijkt dat er jaarlijks 4400 arbeidsongevallen in de land- en tuinbouw plaatsvinden. Opvallend is dat het in deze sector vaak gaat om grotere ongelukken met machines. Je hebt te maken met veel kleinere bedrijven waar een machocultuur heerst: het werk moet eerst af,

onderdeel bedrijfsvoering'

veilig werken telt minder. Daarbij zorgt de crisis er ook voor dat veiligheid niet altijd hoog op de agenda staat. Je ziet ook nogal eens dat machines aangepast worden door de mensen zelf. Dat gebeurt in de eerste plaats om de output te verhogen, bijna nooit om de veiligheid te verbeteren. De CE-markering machinerichtlijn 2006/42/EG zegt niet zoveel, de fabrikant mag dat er zelf op plakken als hij denkt te voldoen aan de regelgeving. Er is geen externe instantie die dat controleert."

"De vele kleine bedrijven met geen of soms maar een paar mensen in loondienst, bevordert de bewustwording omtrent het risico van arbeidsongevallen ook niet. Als bij Hoogovens met zijn 10.000 werknemers elk jaar een ernstig ongeval plaatsvindt, maakt het bedrijf dat elk jaar mee. Daarom is veiligheid bij zo'n bedrijf echt een item. Achter hetzelfde aantal werknemers staan in het midden- en kleinbedrijf al gauw 1000 of meer individuele bedrijven, die elk afzonderlijk statistisch gezien veel minder vaak te maken krijgen met een arbeidsongeval."

De bedrijfscultuur zo veranderen, dat aandacht voor veiligheid gewoon wordt, dat lijkt mij kwestie van jaren..

"Cultuur als het stelsel van normen en waarden dat zich manifesteert in een bepaald gedrag, is een zeer krachtig en dwingend vehikel. Als 'cultuur' tegenzit, is het een groot struikelblok, zit het mee, dan kun je veel bereiken. Neem het gebruik van de helm in het fietsen: als recreatieve racefietser ben je tegenwoordig een outcast als je geen helm op hebt, bij het gewone fietsen werkt de cultuur juist het helm dragen tegen. Cultuurverandering is wel een traject van jaren, vandaar dat wij dit in het project

praktisch gemaakt hebben via concrete stappen. Verbetering van de communicatie is het sleutelwoord. Maak veiligheid bespreekbaar tussen medewerkers onderling en tussen medewerkers en het management. Geef je medewerker verantwoordelijkheden bij het inrichten van bedrijfsprocessen; stimuleer nieuwe ideeën. Als je het zo organiseert profiteert niet alleen de veiligheid ervan, maar gaat het hele bedrijf erop vooruit. Productieprocessen worden slimmer ingericht, het plezier in het werk neemt toe, de betrokkenheid wordt groter, gezond en veilig werken wordt vanzelfsprekend met als gevolg minder bedrijfsongevallen."

Je kunt dus zeggen dat innovatieve, modern ingerichte bedrijven die veel verantwoordelijkheid neerleggen bij hun werknemers per definitie goed scoren op veiligheid?

"TNO heeft uitgebreid onderzoek gedaan naar veiligheid. Daaruit blijkt dat bedrijven die het goed doen op veiligheid het ook goed doen als bedrijf. Het omgekeerde blijkt volgens de TNO-onderzoekers ook waar te zijn: bedrijven die het goed doen hebben hun bedrijf op een bepaalde manier georganiseerd, wat het veilig werken bevordert."

In de bollensector wordt veel gewerkt met (tijdelijke) Poolse arbeidskrachten. Communicatie is dan niet altijd gemakkelijk..

"Dat klopt, de taalbarrière belemmert het goed begrijpen van instructies. Wat kan helpen is de veiligheidsinstructies te visualiseren, bijvoorbeeld twee foto's met op de ene de juiste veilige werkwijze en op de andere de onveilige met een rood kruis erdoor."

Het doel van het project was het aantal arbeidsongevallen te verminderen met 25 procent. Is dat gehaald? Gezien de lange duur van cultuurveranderingen: krijgt het project een vervolg?

"Bij de bij het actieplan betrokken bedrijven daalde het aantal arbeidsongevallen met meer dan een dag verzuim met 14 procent; bij een controlegroep van niet-deelnemers vond er juist een achteruitgang van tien procent plaats. Tel je dat op dan kom je aan bijna 25 procent, maar - toegegeven - dat is wat te kort door de bocht. Houden we het bij die 14 procent dan is dat toch een significante verbetering. Nee, het project krijgt geen vervolg. Best jammer, want eigenlijk zou je de bedrijven langer moeten volgen om na te kunnen gaan of veiligheid echt is ingebed in de bedrijfscultuur. Enerzijds heeft dat te maken met bezuinigingen, anderzijds legt de overheid - Sociale Zaken - de verantwoordelijkheid weer meer bij

de sectoren en de brancheorganisaties. Bovendien is er toch weer een beleidswijziging richting meer controle op het naleven van de regels. Inspectie SZW, zoals de arbeidsinspectie tegenwoordig heet, gaat geen grote programma's draaien, maar weer strakker controleren."

Het project betreft dus eigenlijk oud beleid..

"Er is zeker een koerswijziging gaande. De overheid neemt zelf geen initiatieven meer om de veiligheid te bevorderen, maar legt de verantwoordelijkheid neer bij de bedrijven bij een tegelijkertijd strakker regime van controles en boetes. Je ziet nu al dat ondernemers proberen te weten te komen wat SZW precies gaat controleren, dat gaan ze dan in orde maken, de rest laten ze zitten. Dat is gewoon jammer. Als je het net iets anders oppakt en veiligheid een integraal onderdeel van je bedrijfsvoering maakt, levert dat zoveel meer op."

Per 1 januari 2014 worden de Stichting Syntens, de Kamer van Koophandel Nederland en de Regionale Kamers van Koophandel samengevoegd tot één zelfstandig bestuursorgaan (ZBO), dat valt onder de eindverantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken. De reorganisatie betekent sluiting van 25 kantoren en vermindering van het aantal arbeidsplaatsen van circa 2230 in 2012 naar 1495 in 2014. De samenvoeging, die een besparing van 80 miljoen euro moet opleveren, gaat gepaard met de oprichting van het Digitale Ondernemersplein: een digitaal loket voor alle ondernemers waar men terecht kan voor alle informatie omtrent zaken als voorlichting en advies over starten, ondernemen, internationale handel en innovatie, maar ook voor overheidszaken en transacties zoals registratie, belastingen, subsidies en vergunningen. Volgens Alan Hameetman zal de nieuwe organisatie innovatie voortaan meer op collectief niveau - gericht op clusters van bedrijven - stimuleren. Internationalisering wordt een belangrijk thema, terwijl volgens Hameetman de agri- en foodsector als topsector een speerpunt zal blijven.